

Je fotografie chladná či horká?

Média rozdělil na chladná a horká v roce 1964 kanadský teoretik médií, filosof a prorok elektronické kultury Marshall McLuhan. Přestože je však sám autorem těchto dvou pojmů, nedefinoval je dostatečně přesným a vyčerpávajícím způsobem.

Klíčovým prvkem pro rozlišení chladného média od horkého je tak jeho tzv. stav naplněnosti daty. McLuhan kupříkladu uvádí, že fotografie je vizuálně vysokodefiniční. Taková karikatura je však naproti tomu médiem nízkodefiničním. V tomto tvrzení přitom vychází z té skutečnosti, že karikatura obsahuje jen velmi málo vizuálních informací o zobrazovaném objektu.

Každopádně pro rozpoznání horkého média od chladného je vedle jeho stavu naplněnosti daty ještě nutné diagnosticky konstatovat tzv. stupeň zaplňování či doplňování dat pozorovatelem, čímž je myšlena míra participace při konzumaci obsahu média.

Všechna tato tvrzení nicméně hovoří o všech médiích bez rozdílu a nejen o nich, neboť horkým či chladným může být například i člověk nebo historické období. K fotografii jako k médiu se však McLuhan vyjadřuje daleko konkrétněji. Obviňuje totiž fotoaparáty z toho, že mění lidi ve věci.

Fotografie pak podle něj zmnožuje jejich obraz takovým způsobem, že se člověk podobá sériově vyráběnému zboží. Pro názorný příklad přitom není potřeba chodit příliš daleko. Jasným dokladem tohoto tvrzení je totiž módní průmysl, respektive vše, co se modelingu týče.

Vezměme kupříkladu modelku, jejíž fotografie se objeví na titulní straně magazínu Elle nebo Harper's Baazar. Jelikož se jedná o mezinárodně vydávané časopisy, ocitne se její tvář na novinových stáncích v desítkách zemích světa. Avšak čtenáři v ní neuvidí živou bytost. Její lidská podstata bude degradována a nebude tak ničím víc než jen ozdobným balícím papírem krajně povrchní zábavy.

Její duše tím bude rozbita na tisíce drobných střípků, které tak budou prodávány spolu s jednotlivými výtisky magazínu. Přesně proto jsou modelky mnohdy vnímány jen jako schránky, z nichž už se život vytratil kdysi dávno. Úvaha o tom, zdali fotoaparáty lidem

skutečně nekradou duši, tak vůbec není zcela bezpředmětná.

Fotografie také fakticky překonávají prostor i čas. Poskytují totiž pozorovateli iluzi bezprostřední zkušenosti. Barevné snímky z různých míst světa lidem tak nahrazují cestování. Oni pak vlastně jezdí jen tam, kde to již znají. Drobný rozdíl je poté nicméně v tom, že tentokrát si ono místo vyfotí sami.

Tato zdánlivě banální a neškodná skutečnost však může být velmi nebezpečná. Lidé západního světa mají totiž tendenci bez výhrady věřit tomu, co vidí. Během studené války tak byla bitva informací a obrazů vedená vlastně s daleko větší posedlostí než bitvy vedené v horkých válkách hmatatelnými zbraněmi. V horké válce totiž zbraně poráží nepřítele postupně, kdežto v informační či elektrické válce je dopad na celou populaci najednou, a to díky přesvědčování pomocí fotografií, filmu a televize.

Z historie, a to i té nedávné, je tudíž znám nejméně jeden případ, kdy byla nepohodlná osoba či skutečnost z fotografie jednoduše odstraněna. Je to přitom o to horší, že v západním světě jsou fotografie vnímány jako potvrzení existence. Co není zachyceno na snímku, tak neexistuje a nikdy neexistovalo. Kdo pak ale může zcela fundovaně říci, co je realita a co je jen fikce?

Možná právě proto fotografie největší revolucí v umění. Umělec totiž již nezobrazuje pouhou realitu. To se s příchodem fotoaparátu stalo záležitostí zcela triviální. On odhaluje vnitřní proces tvořivosti, který běžnému člověku zůstával a zůstává ukryt.

To nás nicméně vrací k otázce, zdali je fotografie horké či chladné médium. Obecně panuje názor, že je médiem horkým, avšak podle mého názoru se to takto jednoznačně prohlásit nedá. Kupříkladu fotografie aktu vyžaduje od pozorovatele vysokou míru participace. Nedá se o ní tedy rozhodně říci, že by byla vysokodefiniční. Naproti tomu dokumentační fotografie jsou takřka přeplněny daty a participace je v jejich případě naprosto minimální. Proto je tedy nezbytné posuzovat „horkost“ či „chlad“ u každé fotografie jednotlivě a vycházet přitom nejen z jejího obsahu, nýbrž i z kontextu, v němž byla pořízena.

Jiří Mašek

Praha, 7. června 2010